

Nr 1481

Av herr Larsson i Luttra m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 139, med förslag till lag om ändring i lagen (1902:71 s. 1) innefattande vissa bestämmelser om elektriska anläggningar.

Kungl. Maj:t har i proposition 1970:139 framlagt förslag till lag om ändring i 1902 års lag om elektriska anläggningar. I fråga om det strikta skadeståndsansvaret i samband med installationsanläggningar inomhus föreslår departementschefen att det strikta ansvaret skall utvidgas till att omfatta även lågspänningsledning och att det strikta ansvaret för såväl lågspänd som högspänd installationsanläggning inomhus skall åvila eldistributören. Denne har enligt propositionen kvar sin nuvarande möjlighet att friskriva sig från det strikta ansvaret i fråga om egendomsskada. Ansvaret för skador genom ström från felaktiga apparater, som av förbrukaren anslutits till installationsanläggning, blir enligt propositionen beroende av vållande.

På grund av de speciella risker för skador som följer med distribution och användning av elektrisk ström har det sedan länge ansetts nödvändigt att i lagstiftning reglera ansvaret för sådana skador. Här skall endast beröras *frågan om ansvaret utan vållande, det s. k. strikta ansvaret, för skador som härrör från lågspänd starkströmsanläggning (högst 250 volt till jord) och som inomhus drabbar person eller annan egendom än elanläggning.*

Enligt gällande bestämmelser i 1902 års lag om elektriska anläggningar föreligger över huvud taget inte strikt skadeståndsansvar för skada som uppkommit inom byggnad genom inverkan av lågspänd starkström. Inträffar sådan skada, är den skadelidande sålunda för rätt till ersättning hänvisad till att åberopa allmänna skadeståndsregler om vållande. Härrör skadan däremot från anläggning med högspänd starkström, har eldistributören enligt el-lagen ett strikt skadeståndsansvar.

El-lagstiftningsutredningen föreslog i sitt betänkande om elektriska anläggningar (SOU 1966:39) icke något strikt ansvar för skada från lågspänd installationsanläggning. Däremot föreslogs bl. a. den ändringen att det strikta ansvaret för skada från högspänd installationsanläggning skulle överföras från eldistributören till innehavaren av anläggningen, dvs. i regel elabonnten. Utredningen övervägde även möjligheten att generellt lägga det strikta skadeståndsansvaret på eldistributören men avvisade denna lösning såsom mindre lämplig.

Den av propositionen föreslagna mycket väsentliga utvidgningen av eldistributörens strikta ansvar har föranlett oss att framföra följande synpunkter och förslag.

Vi vill till en början understryka de *invändningar emot förslaget som framhållits av el-lagstiftningsutredningen* (s. 81). Enligt vår mening är det sålunda icke rimligt att ett strikt skadeståndsansvar skall kunna åläggas en eldistributör utan att denne samtidigt erhåller någorlunda goda möjligheter att avvärja föreliggande skaderisker. Det strikta ansvaret bör sålunda vara förenat med rätt att utfärda säkerhetsföreskrifter och att kontrollera installationsanläggningarna såväl i samband med deras tillkomst som därefter vid periodiska kontroller. I propositionen ges icke eldistributörerna något underlag för sådan verksamhet. Däremot anföres i propositionen, att det skulle vara en särskild fördel med att eldistributören blir ansvarig för skador av elektrisk ström från installationer. Eldistributören skulle nämligen därigenom enligt departementschefen få ett särskilt »*intresse att övervaka, att de av distributören antagna entreprenörerna utför inomhusinstallationerna på fullgott sätt*». Denna synpunkt står i direkt motsats till den uppfattning som departementschefen redovisat i motiven till den nya va-lagen och också till innehållet i den nuvarande va-lagen. Där förbjödes uttryckligen huvudmannen—kommunen att utfärda bestämmelse om installationernas beskaffenhet och att ge instruktioner till entreprenörerna eller att antaga sådana. Det synes motsägelsefullt att en helt annan ordning skall gälla på elsidan på grund av att skadeståndsansvaret för eldistributören utsträcker. Den av departementschefen tydligt förutsatta ökade kontrollverksamheten från eldistributörernas sida skulle för dessa nödvändiggöra att åtskilliga hundra elinspektörer anställdes för uppgiften. Även med tillgång till en sådan stab av inspektörer skulle eldistributörernas möjligheter att reducera riskerna för skador från elanläggningar vara synnerligen begränsade, emedan eldistributörerna saknar såväl inspektionsrätt som rätt att komma med förelägganden för abonnenterna om reparationer o. d.

Det ovan citerade uttalandet av departementschefen om eldistributörens tillsyn över installationsarbetena så att dessa blir utförda på ett »fullgott» sätt kan eventuellt ges en mycket vid tolkning och anses inbegripa även ett ansvar gentemot abonnenten, att anläggningen är utförd på ett för honom ekonomiskt riktigt sätt. Vi utgår ifrån att uttalandet icke kan ges denna vida innebörd utan endast avser en bevakning av säkerhetsintressena.

El-lagstiftningsutredningen ansåg vidare att enbart den omständigheten att eldistributören tillhandahåller en vara som i vissa situationer kan vara farlig inte är tillräcklig för att motivera ansvar för därav orsakad skada, oavsett var skadan inträffar. Inte heller ansåg utredningen det tillfredsställande att låta skadeståndsskyldigheten uppbäras enbart av hänsyn till den skadades intresse att erhålla ersättning.

Förslaget i *propositionen* om det strikta ansvarets utformning bygger på följande *principiella utgångspunkter*. Ett strikt skadeståndsansvar bör icke läggas på någon annan än den som normalt kan antas ha möjlighet att bära kostnaderna för ansvaret. Vid flera led av tänkbara bärare av ansvaret bör detta läggas på ett led där en god riskspridningseffekt kan uppnås. Det strikta skadeståndsansvaret bör inte läggas på ett led som har mindre genomsnittlig bärkraft än distributörerna.

Man kan inte räkna med att varje innehavare av elektrisk anläggning skall genom ansvarighetsförsäkring skapa tillfredsställande skydd för den som kan komma till skada genom anläggningen.

Ovannämnda uttalanden i propositionen har en generell karaktär men torde närmast avse ansvaret för personskador. I propositionen hänvisas nämligen eldistributörerna till den enligt propositionen kvarstående möjligheten att i fråga om egendomsskada friskriva sig från det strikta ansvaret. I detta sammanhang är det inte aktuellt att göra någon allmän värdering av de i propositionen fastlagda principiella utgångspunkterna jämförda med de principiella bedömningar som föranlett el-lagstiftningsutredningen att avvisa det generella strikta ansvar för eldistributören som återfinns i propositionen. Där har emellertid ovannämnda principer lagts till grund även för ett strikt skadeståndsansvar för eldistributören avseende lågspända starkströmsanläggningar inomhus, dvs. installationsanläggningar i bostäder, kontor o. d. *Därigenom slopas den begränsning av området för strikt skadeståndsansvar som gäller enligt nuvarande lagstiftning och som förordades av el-lagstiftningsutredningen.*

Den i propositionen anförda motiveringen för utvidgningen av det strikta ansvaret till ordinära installationsanläggningar inomhus är synnerligen kortfattad. En viss parallell dras med förhållandena beträffande installationsanläggning på inhägnad gård och inom åtskilliga industrier. Vidare åberopas systematiska synpunkter. Man behöver med den föreslagna konstruktionen inte längre använda begreppet förbrukningsanläggning, vilket lagrådet har ansett otydligt. Vidare elimineras svårigheterna att dra en klar och otvetydig gräns mellan en distributionsanläggning och en installationsanläggning.

Såvitt framgår av propositionen har någon *utredning* icke skett angående behovet av den föreslagna utvidgningen beträffande det strikta ansvaret eller rörande de juridiska, försäkringstekniska och administrativa konsekvenserna av förslaget. De paralleller som dragits med förhållandena beträffande installationsanläggning på gårdar och i industrier är enligt vår mening alltför ytliga och bortser från de avsevärda skillnader som föreligger i fråga om skaderisker, kontrollmöjligheter och kvantitet. Vad de systematiska fördelarna med det föreslagna ansvaret för inomhusanläggningar angår medför detta att man visserligen undviker några tolkningsproblem men i stället får den besvärliga uppgiften att dra en gräns mellan installationsanläggning å ena sidan samt å andra sidan sådana apparater som är anslutna till anläggningen. Denna gränsdragning blir tydligen helt beroende av praxis och kommer sannolikt att föranleda en mängd tvister.

Såsom tidigare nämnts syftar propositionens förslag om det strikta ansvaret i första hand till att öka försäkringsskyddet vid personskada. Frågan vilken *omfattning de sålunda aktuella skadefallen* har berörs inte i propositionen. Det bör observeras att propositionens förslag om utvidgat strikt ansvar — i förhållande till nuläget — åstadkommer ett förbättrat skadeskydd endast vid de personskadefall som beror på en installationsanläggning för lågspänd starkström inomhus (ej skador från anslutna elapparater) hos en elabbonent som saknar försäkring för ifråga-

varande skada. Att döma av den skadeundersökning som bifogas el-lagstiftningsutredningens betänkande inträffar sådana personskador ytterst sällan.

Vad härefter angår de saksador som är aktuella i sammanhanget, främst brandskador, torde i dag enligt uppgift cirka 95 % av landets fastighetsbestånd vara brandförsäkrat, och vidare torde detsamma gälla inventarierna i cirka 90 % av alla hem. Dessa försäkringar täcker genomgående brandskador — även genom inverkan av elektrisk ström — och det som är oförsäkrat torde till stor del utgöra fritidshus.

Förslaget att pålägga eldistributörerna strikt ansvar för brandskador genom elström medför en rad anmärkningsvärda konsekvenser, som i korthet skall beröras. Ökningen av försäkringsskyddet blir synnerligen begränsad, även om eldistributörerna inte använder sig av friskrivningsmöjligheterna enligt propositionen. Däremot skulle en säkerligen icke åsyftad följd bli dubbelförsäkring för åtskilliga brandskadefall. När eldistributörerna tvingas överta ansvaret för en del av brandskadorna och i konsekvens härmed lägga kostnaderna för detta på eltarifferna borde egentligen brandförsäkringspremierna sänkas i motsvarande mån. I avsaknad av säker statistik torde en sådan anpassning endast kunna ske på lång sikt. En allvarigare olägenhet för försäkringstagarna torde vara att de vid uppkommande skadefall inte vet till vem de skall vända sig och att osäkerhet rörande ersättningsskyldigheten kan medföra synnerligen besvärande dröjsmål med utbetalningen av försäkringsbeloppen. På grund av uppdelningen av skadeansvaret mellan försäkringsbolag och eldistributör måste noggranna utredningar göras om brandorsaker. Bristen på utredningspersonal bidrager till att man måste räkna med mycket tidsödande brandundersökningar. Det förefaller också realistiskt att utgå ifrån att processer i ansvarsfrågan blir ganska vanliga. De nu påtalade konsekvenserna av propositionsförslaget kommer att inte minst gå ut över dem som drabbas av skador.

Såsom förut har angivits bereds eldistributör enligt propositionen *möjlighet att friskriva sig från det strikta ansvaret beträffande saksador*. Denna utväg för eldistributören ter sig emellertid svårframkomlig av praktiska och juridiska skäl. Från formell synpunkt kan två möjligheter övervägas. Den ena innebär att skriftligt avtal upprättas mellan eldistributören och varje abonnent; den andra att eldistributörens reglemente eller allmänna leveransbestämmelser innehåller föreskrifter om distributörens friskrivning från det strikta ansvaret.

Upprättandet av *individuella avtal* är en betungande uppgift för eldistributörerna, vartill kommer att det erfarenhetsmässigt visat sig allt svårare att få till stånd avtal med samtliga abonnenter. Allt fler eldistributörer lämnar i rationaliserings syfte systemet med formella avtal och utnyttjar i stället friare former för abonnemangsteckning. En återgång till förfarandet med skriftliga avtal innebär ökade kostnader och irritation hos abonnenterna.

Möjligheten att lösa problemet via *reglementen eller leveransbestämmelser* beror på i vad mån dessa kan ha juridisk giltighet gentemot abonnenterna även i det fall då abonnent icke skriftligen underkastat sig bestämmelserna i fråga. Enligt vår mening är detta tvivelaktigt. Speciellt gäller detta skada som åsamkats tredje

man tillhörig egendom på grund av att exempelvis eldsvåda uppstått genom elström från abonnentens installation.

Det förtjänar ytterligare framhållas att elabonnet som genom avtal eller på annat sätt avstår från ett honom lagligen tillkommande försäkringsskydd från eldistributören möjligen löper viss risk att därigenom förlora sin rätt att av sitt försäkringsbolag erhålla ersättning för skada, vilken eldistributören ursprungligen haft att svara för.

Om friskrivningen i enlighet med vad som nu anförts är formellt genomförbar, synes den däremot från skälighetssynpunkt diskutabel. Det lär inte kunna påstås att det är orimligt att som nu sker pålägga en industriabonnet med installation för högre spänning än 250 volt till jord skyldighet att svara för skador som drabbar hans egen eller andras egendom till följd av elenergi från hans installation, men det förefaller mindre tilltalande att eldistributör vid motsvarande skada från en hushållsinstallation skulle kunna göra gällande att vederbörande abonnet, emedan eldistributören genom friskrivning överfört det strikta ansvaret till abonnenten, skall stå ansvarig icke blott för skador på egna ägodelar utan också för skada på egendom, tillhörig tredje man.

Med åberopande av vad ovan anförts får vi hemställa,

att riksdagen vid behandling av proposition 1970:139 ville besluta

att frågan om strikt ansvar för skada till följd av lågspänd starkström inom byggnad görs till föremål för ytterligare utredning, samt

att i avvaktan härpå nuvarande bestämmelser härom i 4 § tredje stycket i 1902 års lag om elektriska anläggningar får kvarstå oförändrade.

Stockholm den 27 oktober 1970

Gunnar Larsson (cp)

i Luttra

Einar Henningsson (s)

Gösta Sterne (fp)

Arvid Enarsson (m)

Erik Adamsson (s)
